

4.7 Talesprog og skriftsprog

Skriftsproget og talesproget adskiller sig meget fra hinanden. Der er ikke mange, der vil sige "I henhold til vores aftale", når de taler med en anden person, og der er omvendt heller ikke mange, der vil skrive "Skal du lige have en øl med, hvad?".

Talesproget bruger vi i samtaler med andre mennesker, eller når vi fortæller noget. Talesproget er spontant og opstår i nuet, ofte uden at vi tænker længe over, hvad vi vil sige, eller hvordan vi vil sige det. Det er som regel knyttet til den situation, vi står i, er præget af de mennesker, vi taler med, og det suppleres i høj grad af vores non-verbale kropssprog.

Skriftsproget er derimod beregnet til at kunne fastholdes og forstås af mange forskellige mennesker, som vi ikke har kontakt med her og nu. Det kræver en mere præcis og forberedt form for kommunikation, der ikke er afhængig af den direkte kontakt. Hvor talesproget ofte kan være indforstået, fordi man kan referere til den konkrete situation, man står i, må skriftsproget sørge for at få alle mellemregningerne og detaljerne med, for at vi kan forstå, hvad der kommunikeres. Skriftsproget vil vi typisk møde i litterære tekster, i faglitteratur og journalistik af forskellig art. Herunder følger en række markante forskelle på talesprog og skriftsprog:

Oversigt over tale- og skriftsprog

Talesprog	Skriftsprog
Løs komposition.	Struktureret komposition.
Ordrighed.	Økonomisk brug af ord.
Springende, spontant og indforstået.	Sammenhængende, forberedt og præcist.
Mange gentagelser.	Få gentagelser.
Sætninger	
Kortere sætninger og perioder.	Længere sætninger og perioder.
Mere bagvægt.	Mere forvægt.
Mange korte helsætninger.	Mange lange helsætninger.
Flere sideordnede og flere kortere ledsætninger.	Flere underordnede ledsætninger og mere omfangsrige ledsætninger.
Flere sætningskløvnings (Peter, han er dum).	Få sætningskløvnings.
Flere ufuldstændige/afbrudte sætninger, hvor der mangler udsagnsled eller grundled.	Få ufuldstændige /afbrudte sætninger.

Talesprog	Skriftsprog
Flere omstarter, eftertanker (Øh), selvrettelser og gentagelser.	Få omstarter, eftertanker m.v.
Ord	
Flere slangudtryk, fyldord (enorm, bare, simpelthen) bandeord, dialektord.	Fravær af slangudtryk, fyldord, bandeord og dialektord.
Flere korte ord.	Flere lange ord og flere verbalsubstantiver.
Flere konkrete ord.	Flere abstrakte ord, fremmedord og fagtermer.
Mange gambitter – dvs. små ord og faste udtryk, der regulerer samtalen (Hold da op, Nej da, Det siger du ikke, Okay, Ik', Har jeg ret? Hvad var det nu lige, jeg ville sige?, Øh, Næh).	Få gambitter.
Mange "og" og "men".	Færre "og" og "men".

I mange litterære tekster, der benytter sig af skriftsprog, ser man forsøg på at tilnærme sig talesproget for at gøre teksten mere spontan og virkelighedsnær. Ser man nærmere på sproget, vil det som regel vise sig, at nok har teksten enkelte talesproglige træk, men grundlæggende er der tale om en litterær konstruktion og tilnærmelse. For talesproget i sin rene form er karakteriseret ved det sprog, vi bruger, når vi taler sammen til daglig, og det er som regel alt for ustruktureret og indforstået til at give mening på skrift.

Opgaver til talesprog og skriftsprog

1. Gruppearbejde: Forbered og optag et interview med en person, der ikke går i klassen. Lav efterfølgende en helt præcis udskrivning af interviewet, hvor I får alt med. Analysér og notér derefter de talesproglige træk, der bliver brugt.
2. Pararbejde: Undersøg en sms-samtale. Hvad karakteriserer sproget? Har sms-sprog mest lighed med talesprog eller med skriftsprog? Begrund svaret.
3. Pararbejde: Undersøg en tekst fra Per Hultbergs *Requiem* (1985). Er det talesprog eller skriftsprog? Hvori ligner det talesproget, og hvori ligner det skriftsprog? Hvordan passer sproget sammen med indholdet?